

Muhasebe İhtiyatlılığı ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkisi: BİST Banka Endeksi Üzerinde Bir Araştırma ¹

İrem ÖZCAN ²

Başvuru Tarihi: 17.03.2024

Kabul Tarihi: 04.07.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Çalışmanın amacı, mevduat bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini ölçmektir. Bu amaçla BİST banka endeksinde yer alan 9 mevduat bankasının 2013-2022 yıllarına ait bilgileri üzerinden panel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Muhasebe ihtiyatlılığının ölçümü için Piyasa Değeri/Defter Değeri oranı, kurumsal sosyal sorumluluk performans ölçümü için Kinder, Lydenber ve Domini endeksi kapsamında toplum ilişkileri, cinsiyet eşitliği, çevre, çalışan ilişkileri ve insan hakları ölçütleri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kurumsal sosyal sorumluluk performans ölçütlerinden cinsiyet eşitliği, çalışan ilişkileri ve insan hakları ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Toplum ilişkileri ve çevre ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında ise istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Muhasebe İhtiyatlılığı, Bankalar, Panel Veri Analizi

Atıf: Özcan, İ. (2024). Muhasebe ihtiyatlılığı ve kurumsal sosyal sorumluluk ilişkisi: BİST banka endeksi üzerinde bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 897-922.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Halic Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, iremozcan@halic.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0991-3848

The Relationship Between Accounting Conservatism and Corporate Social Responsibility: A Research on BIST Bank Index

İrem ÖZCAN³

Submitted by: 17.03.2024

Accepted by: 04.07.2024

Article Type: Research Article

Abstract

This study aims to measure the impact of deposit banks' corporate social responsibility performance on accounting conservatism. For this purpose, a panel data analysis was conducted on the data from 9 deposit banks in the BIST bank index for the years 2013-2022. The market Value/Book Value ratio was used as an indicator of accounting conservatism, and community relations, gender equality, environment, employee relations, and human rights criteria were used within the scope of the Kinder, Lydenber, and Domini index as corporate social responsibility performance. According to the results, a statistically significant and negative relationship was found between gender equality, employee relations, human rights and accounting conservatism. There is no statistically significant relationship between community relations and environment and accounting conservatism.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Accounting Conservatism, Banks, Panel Data Analysis

³ Haliç University, Faculty of Business Administration, Department of Business Administration, iremozcan@halic.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0991-3848

Giriş

İşletmelerin mal ve/veya hizmet üretmek ve satmak, istihdam ve sosyal güvence sağlamak, vergi aracılığıyla devletin bütçe gelirinin artmasına katkıda bulunmak ve sosyal sorumluluk faaliyetleri gerçekleştirmek gibi doğrudan veya dolaylı olarak topluma birçok faydası bulunmaktadır. Ancak işletme faaliyetleri sonucunda insan yaşamını ve doğal çevreyi tehdit edebilecek pek çok olumsuz etken de meydana gelebilmektedir. İşletmelerin insan yaşamına ve doğal çevreye zararlı faaliyetlerinin sınırlandırılması yönündeki talepler ve baskılar neticesinde kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kavramı ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Günümüzde işletmeler tarafından KSS faaliyetlerine verilen önemin gittikçe arttığı görülmektedir. Bu durum, tüketicilerin ürün ve hizmet alımlarında daha bilinçli hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Tüketiciler satın aldıkları ürün ve hizmetlerden elde ettikleri faydanın yanı sıra ilgili ürün ve hizmetlerin üretim ve satış süreçlerinde insan yaşamına ve doğal çevreye verilen zararı da göz önünde bulundurmaktadır. Tüketicilerin bu tutumu işletmelere çok daha fazla sorumluluk yüklemektedir. KSS faaliyetlerinin birincil önemi çevreye verilen zararların ortadan kaldırılması veya asgari düzeye indirilmesi ile her türlü doğa unsurunun gelecek nesillere aktarımının sağlanması olmakla birlikte KSS faaliyetleri işletmelerin sürdürülebilirliği açısından da tartışılmaz bir öneme sahiptir.

İşletmeler finansal verilerinin yanı sıra faaliyet raporu, entegre rapor, sürdürülebilirlik raporu veya KSS raporu aracılığıyla çevresel ve sosyal faaliyetlerin kamuya iletilmesini amaçlamaktadır. Çünkü KSS, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının dışı vurumudur (Kaya ve Yazan, 2017, s. 17). Bu bağlamda gerçeğe uygun finansal raporlar hazırlamak ve sunmak KSS faaliyetlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. KSS anlayışının ve uygulamalarının gelişmesiyle birlikte kazanç yönetimi uygulamalarıyla finansal tablo manipülasyonlarının önüne geçilmesi beklenmektedir. Dolayısıyla, KSS faaliyetleri ve açıklamaları ile finansal bilgiler arasında bir ilişki olduğu açıktır. Bu bağlamda işletmelerin KSS faaliyetlerini açıklama düzeyinin finansal performans ve finansal bilgi açıklama kalitesi ile ilişkini ölçen çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda, esas olarak potansiyel yatırımcılara odaklandığı düşünülen KSS açıklamaları, işletmelerin itibarını ve güvenilirliğini de arttırmaktadır (Huang ve Watson, 2015, s. 3). KSS sayesinde işletme ile işletmeye borç verenler arasındaki bilgi asimetrisi ve yöneticiler ile diğer iç paydaşlar arasındaki çıkar çatışmaları azaltabilmektedir. Böylece yüksek kalitede KSS performansı ve açıklamaları özsermaye maliyetlerini azaltabilmekte, yatırım verimliliğini ve paydaş ilişkilerini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Ancak KSS açıklamalarının işletmelerin çevreye olan zararlı faaliyetlerini değiştirmesini sağladığı bilinmekle birlikte kurumsal kârlılığı azaltabileceği ve hissedarların çıkarlarına zarar verebileceği de ileri sürülmektedir (Chen vd., 2018, s. 186). Bunlara ek olarak KSS, yalnızca işletmelerin finansal ve finansal olmayan alanlardaki gelişimini değil, aynı zamanda sürdürülebilir küresel kalkınmayı da etkilemektedir. Özetle, finansal olmayan bir faktör olarak KSS, paydaş ilişkileri başta olmak üzere işletmelerin tüm yönleriyle yakından ilgilidir ve finansal bilgilerle güçlü bir bağlantıya sahiptir.

Finansal bilgilerin açıklanma kalitesi üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olan muhasebe ihtiyatlılığı, işletmeye özgü bilgilerin işletme dışı paydaşlara aktarılmasını kolaylaştıran ve kaliteli bir bilgi ortamı yaratan uzun vadeli bir uygulamadır (Hu vd. 2014, s. 33). Ancak muhasebe ihtiyatlılığının uygulanıp uygulanmaması gerektiği konusunda iki farklı bakış açısı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, muhasebe bilgilerine yanlışlık getirebileceği ve dolayısıyla tarafsızlığı etkileyebileceği düşüncesiyle muhasebe ihtiyatlılığından gerçeğe uygun değer muhasebesine geçişi savunan bakış açısıdır. Bu görüşe göre ihtiyatlılık, gerçek finansal bilgileri yansıtmada hususunda gerçeğe uygun değer muhasebesi gereğince yapılan raporlamaya nazaran daha geride kalmakta ve yatırımcı ile iç ve dış paydaşları işletme hakkında gerçek bilgiye ulaşma konusunda sınırlamakta ve hatta engellemektedir (Ertuğrul, 2014, s. 215). Diğer taraftan ihtiyatlılığın, fırsatçı yönetim davranışlarını ve değerlendirme tahminlerinde yanlışlığı sınırlandırması sebebiyle yöneticilerin finansal tabloları manipüle etme eğilimlerini azalttığı ileri sürülmektedir. Muhasebe ihtiyatlılığının uygulanması gerektiğini savunan bu görüşe

göre işletmeler finansal ve finansal olmayan olumlu faaliyet sonuçlarını raporlama eğilimi gösterirken, olumsuz gelişmeleri raporlamaktan kaçınılabilmektedirler. Yatırımcılar ise işletmelerin kazançlarından ziyade kayıplarına daha duyarlıdır. Kurumsal bilgilerin açıklanması ve yatırımcıların korunmasında önemli bir rolü olan muhasebe ihtiyatlılığı, işletmelerin olumsuz operasyonel gelişmelerinin yatırımcılar tarafından anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Shen vd. 2021, s. 1838).

Bu çalışmada KSS kavramı, KSS performansının ölçümü, muhasebe ihtiyatlılığı ve KSS ilişkisi açıklanmıştır. Çalışmanın amacı, işletmelerin KSS performanslarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisinin ölçülmesidir. Bu amaçla Türk bankacılık sektöründe faaliyet gören 9 mevduat bankasının KSS performanslarının ölçümü için Kinder, Lydenber ve Domini (KLD) endeksi kullanılmıştır. Çalışma kapsamına alınan mevduat bankalarının muhasebe ihtiyatlılığının ölçümünde ise Piyasa Değeri/Defter Değeri (PD/DD) verileri kullanılmıştır. KSS performansı ve muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişki üzerinden çeşitli hipotezler kurulmuş ve panel veri analizi için model oluşturulmuştur. Panel veri analizi bulgularının sunulmasının ardından elde edilen sonuçlar literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

KSS Kavramı ve Bankalarda KSS Raporlaması

KSS kavramı 1920'li yıllarda ortaya çıkmıştır ve 1929 Ekonomik Buhranı ile kullanımı yaygınlaşmıştır. İşletmelerin temel amacı olan kâr elde etmenin dışında içinde buldukları topluma karşı çeşitli yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda KSS, işletmelerin topluma ve içinde buldukları çevreye karşı zararlı etkilerini ortadan kaldıran ya da asgari düzeye indiren ve uzun vadede sürdürülebilir olan faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Mohr vd. 2001, s. 47).

Dijital dönüşüm bağlamında KSS, emek ile teknoloji arasındaki ilişkiye rehberlik etmek ve yeni teknolojilerin etik kullanımını şekillendirmek üzere kurumsal, kişisel ve sosyal düzeylerdeki ahlaki hususları birleştirmektedir. Dış paydaşların dijital teknoloji kullanımı arttıkça, finansal bilgi anlayışı ve finansal karar verme yetenekleri gelişmektedir. Bu durum kurumsal finansal bilgilerin açıklanmasına yönelik artan gereksinimlerin karşılanmasına katkıda bulunmaktadır. Yüksek düzeyde ve kalitede yapılan KSS açıklamaları, bilgi asimetrisini düşürerek, yatırım verimliliğini arttırmaktadır. Böylece işletmelerin özsermaye maliyetleri, kredi maliyetleri ve risk primleri düşebilmektedir (Gong ve Ho, 2018, s. 627).

Uluslararası literatürde işletmelerin KSS açıklamaları ile finansal bilgi açıklamaları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğunu savunan çok sayıda çalışma mevcuttur. İlgili çalışmalarda, güçlü KSS itibarına sahip işletmelerin düşük KSS itibarına sahip işletmelere göre daha yüksek kalitede finansal bilgi açıklama potansiyeline sahip olduğu savunulmaktadır (Labelle vd. 2010, s. 337; Kim vd. 2012, s. 763; Prior vd. 2008, s. 163). Finansal tablo kullanıcılarının ihtiyatlılığa ilişkin değerlendirme yapmalarını kolaylaştıran, finansal tablolar hakkında doğru bilgi elde etme olanaklarını artırarak en uygun kararları vermelerini sağlayan KSS bilgileri, finansal bilgilerin özellikleri ve kalitesi üzerinde etkili olabilmektedir.

Türkiye'de KSS faaliyetlerinin tarihsel geçmişi 1970'li yıllara dayanmakla birlikte KSS raporlaması 2000'li yıllarda ortaya çıkmıştır (Akmeşe, 2015, s. 137). Para piyasalarında yaşanan serbestleşmeyle beraber zaman içerisinde Türk bankacılık sektöründe önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Kurumsal yapılarında yaşanan değişim ve artan hizmet kalitesi ile bankaların ekonomik büyüme potansiyeli artarak devam etmektedir. Sektörde yaşanan ekonomik büyüme, sosyal sorumluluk uygulamaları ve bu uygulamaların raporlanmasına ilişkin beklentileri de beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, ekonominin temelini oluşturan bankalar uluslararası standartlara uyum sağlamak amacıyla KSS faaliyetlerine yönelik raporlama gerekliliklerini yerine getiren öncü kurumlar olmuşlardır. Zaman içerisinde ülkemizde faaliyet gösteren bankaların sürdürülebilirlik ve KSS raporları kapsamında KSS faaliyetlerini raporlama düzeylerinde önemli bir artış meydana gelmiştir.

Ekonomik, sosyal ve çevresel performansa ilişkin genel kabul görmüş bir raporlama çerçevesi sunma amacını taşıyan Global Reporting Initiative (GRI) standartları tüm sektörlerdeki işletmeler için tasarlanmıştır (Aksoy, 2013, s. 39). Ancak sektörel bazda birtakım beklenti ve talepleri karşılamak için eklentiler gerekli olmuştur. Bu sektörlerden biri olan finans sektörü için de sürdürülebilirlik ve KSS faaliyetlerine yönelik bilgilerin şeffaflığı hususundaki beklentilerin yüksek olması ve daha etkin bir raporlama ile sürdürülebilirlik etkisini artırma potansiyelinin bulunması nedeniyle standart kapsamına ilaveler yapılmıştır (Akmeşe, 2015, s. 113). Bu bağlamda bankaların KSS açıklamalarında finansal servisler, ekonomik, çevresel ve insan hakları kapsamındaki bilgilerin yer alması beklenmektedir. Çalışmada incelenen bankaların ilgili raporlarında söz konusu bilgilere ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

KSS Performansının Ölçümü

Dünya genelinde KSS faaliyetlerine verilen önemin gittikçe artmasıyla birlikte söz konusu uygulamaların ölçümü ve denetimi zorunlu hale gelmiştir. KSS'nin ölçümüne ilişkin genel kabul görmüş bir ölçüm tekniği bulunmamaktadır. Ancak uluslararası ve ulusal literatürde KSS ölçümü için sıklıkla kullanılan birkaç ölçüm tekniği söz konusudur. Bu teknikler; itibar endeksi ve KLD endeksidir. Ayrıca zehirli atık envanteri ve içerik analizi aracılığıyla yapılan değerlendirmeler bulunmaktadır (Sarıkaya ve Akarca, 2011, s. 65).

Uluslararası ve ulusal literatürde KSS faaliyetlerinin ölçümünde itibar endeksi kapsamında sıklıkla kullanılan iki ayrı endeks bulunmaktadır. Bunlar Moskowitz (1972) tarafından geliştirilen ve Fortune Dergisi'nin her yıl oluşturduğu itibar endeksleridir. İşletmelerin KSS farkındalığı, kurumsal bağlılık ve finansal performans arasındaki ilişkiyi ölçen Moskowitz, çeşitli anket ve görüşmeler yoluyla elde ettiği veriler üzerinden regresyon ve korelasyon analizleri gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda, KSS farkındalığı, kurumsal bağlılık ve finansal performans arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Moskowitz tarafından oluşturulan bu endeks daha sonra Vance (1975) ve Alexander ile Buchholz (1978) tarafından da kullanılmıştır. Fortune Dergisi'nin "Amerika'nın En Beğenilen Şirketleri" araştırmasına dayanan Fortune itibar endeksi akademik çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Sektörel ayrımların yer aldığı çalışmada, geniş örneklem ölçülerinin kullanıldığı anketler yapılmaktadır. Üst düzey yöneticiler, genel müdürler ve finansal analistlerin katılım sağladığı ankette, her yıl 30 endüstriden 300 işletme hakkında 8 boyuttan oluşan KSS faaliyetlerine yönelik itibar özellikleri sorulmaktadır (Özbay ve Selvi, 2014, s. 13).

KLD endeksi, Amerika'nın hisse senetleri piyasasının %80'ini oluşturan büyük ölçekli işletmeler üzerinden gerçekleştirilen ve 1990 yılında kullanılmaya başlanan bir endekstir. KLD endeksinde toplum ilişkileri, cinsiyet eşitliği, çalışan ilişkileri, insan hakları, ürün ve hizmetlere ilişkin kalite ve güvenlik, çevre ve kurumsal yönetim konularında olumlu sicile sahip olma kriterleri incelenmektedir. Bu kriterler derecelendirme ölçütü olarak ifade edilmektedir. Her bir derecelendirme ölçütü için değerlendirme yapılırken etkinlik ve sorun puanı verilmektedir. Orta düzey etkinlikler 1 puan, güçlü etkinlikler 2 puan, orta düzey sorunlar -1 puan, güçlü sorunlar ise -2 puan olarak değerlendirilmektedir. Yapılan incelemelerde ilgili kriterler için etkinlik veya sorun olarak değerlendirilebilecek bir veriye ulaşılamamışsa 0 puan verilmektedir (Turban ve Greening, 1996, s. 662).

Zehirli atık envanteri, doğaya atılan zehirli atıkların envanterini oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu envanter, hava, su ve toprak kullanımı ile tehlikeli atıkların yok edilmesine yönelik raporlanan bilgilerden oluşmaktadır. Bir kirlilik hesaplama sistemi olan zehirli atık envanteri, bireyler, sivil toplum örgütleri, çevreci gruplar, hükümetler, avukatlar, yatırım danışmanları ve medya tarafından düzenli olarak kullanılmaktadır (Griffin ve Mahon, 1997, s. 15).

İçerik analizi aracılığıyla yapılan değerlendirmelerde, işletmelerin yıllık raporları başta olmak üzere çeşitli yayınları üzerinden KSS faaliyetlerinin ölçümü yapılmaktadır. Dolayısıyla işletmelerin kendi sağladığı bilgilere dayanan bir değerlendirme yöntemidir. 1980'li yılların başında geliştirilen içerik analizi, muhasebe alanındaki çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. KSS faaliyetlerine ilişkin içerik analizlerinde, incelenen raporlarda yer alan toplumsal bilgiler özetlenerek sayısal göstergelerle sunulmaktadır (Igalens ve Gond, 2005, s. 134).

Muhasebe İhtiyatlılığı ve KSS İlişkisi

Muhasebe ihtiyatlılığının ölçümüne ilişkin literatürde yer alan farklı modeller bulunmaktadır. Bu modellerden ilki ve en sık kullanılanı Feltham ve Ohlson (1995) tarafından geliştirilen PD/DD modelidir. Bu modele göre, piyasa değeri muhasebe verilerinin bir yansımasıdır ve piyasa değerinin defter değerinden yüksek olması halinde ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının varlığı söz konusudur. İhtiyatlı muhasebe uygulamalarının varlığı, işletmelerin piyasadaki gerçek ekonomik değerlerinin daha altında bir defter değerine sahip olmalarına, bir diğer ifade ile piyasa değerinin defter değerini aşmasına sebep olmaktadır. Çünkü ihtiyatlılık gereğince, giderlerin ve zararların erken muhasebeleştirilmesi ile gelirlerin ertelenmesi işletme varlıklarının olduğundan daha az ve borçlarının olduğundan daha fazla gösterilmesine sebep olmaktadır. Böylece işletmelerin piyasa değerine kıyasla defter değeri eksik raporlanmakta ve piyasa değeri ile defter değeri arasındaki fark açılmaktadır (Düzer, 2023, s. 41). Bu varsayım, ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının varlığı halinde piyasa değerinin defter değerini aşmasıyla birlikte yüksek bir PD/DD oranına sahip olan işletmelerde ihtiyatlılık seviyesinin de yüksek olduğunu ve işletmenin daha ihtiyatlı bir finansal raporlama politikasına sahip olduğunu ifade etmektedir. Muhasebe ihtiyatlılığının ölçülmesine ilişkin uluslararası literatürde yer alan çok sayıda çalışmada yaygın olarak PD/DD modeli kullanılmıştır (Givol ve Hayn, 2000; Roychowdhury ve Watts, 2007; Lara, Osmo ve Penalva, 2009; Gör ve Tekin, 2018; Hansen vd., 2018; Cengiz, 2019; Gülhan ve Karaarslan, 2020; Düzer, 2023).

İhtiyatlı muhasebe uygulamalarında ve kazanç kalitesinin ölçümünde kullanılan kazançların asimetrik zamanlılığı kavramı, belirli bir dönemde aynı büyüklüğe sahip pozitif ve negatif hisse getirilerinin kâr rakamlarına aynı düzeyde yansıtılmaması olarak ifade edilmektedir. Basu (1997) tarafından geliştirilen kazançların asimetrik zamanlılığı modeline göre finansal tabloların hazırlanması sürecinde negatif ekonomik olayların pozitif ekonomik olaylardan daha hızlı bir şekilde kazanç rakamlarına yansıtılacağı uygulamalar kullanılmaktadır (Büyükkurt, 2021: 89). Kazançların asimetrik zamanlılığı modelindeki bağımsız değişkeni değiştirerek, ekonomik olayların etki düzeyini ortaya koymak için hisse senedi getirileri yerine nakit akışlarını kullanan Ball ve Shivakumar (2005) asimetrik tahakkukların nakit akışlarına oranı modelini geliştirmiştir. Bu modele göre ihtiyatlılığın temeli tahakkuklardır ve bu nedenle kârın yalnızca tahakkuk bileşeni üzerinden ölçümü yapılmalıdır.

Muhasebe ihtiyatlılığının ölçümünde kullanılan bir diğer model faaliyet dışı negatif tahakkuklar modelidir. Givol ve Hayn (2000) tarafından geliştirilen modelde, faaliyet dışı gerçekleşen negatif tahakkukların zaman içerisindeki birikimi ihtiyatlı muhasebe ölçüsü olarak ifade edilmiştir (Türkoğlu ve Bekçi, 2023, s. 482). Modele göre, tahakkuk ilkesi kullanılarak ekonomik kazançların kaydedilmesi ertelenmekte ve ekonomik kayıpların kaydedilmesi hızlandırılmaktadır. Kayıpların zamanında muhasebeleştirilmesi ve kazançların kademeli olarak kaydedilmesi zaman içerisinde negatif tahakkuk farkı ortaya çıkartmaktadır. Bu fark tutarının fazlalığı, işletmenin muhasebe ihtiyatlılığını uygulama eğiliminin fazla olduğunu göstermektedir. Penman ve Zhang (2002) ise olumlu ve olumsuz ekonomik olayların kaydedilmesi sürecinde ortaya çıkan zaman farkı ile gizli yedeklerin meydana geleceğini ve gizli yedeklerin büyüklüğüne bakılarak işletmelerin ihtiyatlılık seviyelerinin ölçülebileceğini söylemişlerdir. Gizli yedekler ölçüğü olarak adlandırılan bu modele göre gizli yedek miktarının fazla olması daha ihtiyatlı muhasebe politikalarının tercih edildiği anlamına gelmektedir.

İşletmeler tarafından ihtiyatlılık kapsamında yapılan şeffaf açıklamalar ve bilgi edinme maliyetini azaltan finansal raporlar yatırımcıların ilgisini çekmekte ve hisse senedi likiditesi üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. İşletmelerin yüksek KSS performansına sahip olması yatırımcıları çekmekte ve muhasebe ihtiyatlılığını etkilemektedir. KSS raporlarının yayınlanmasının ardından işletmeleri takip eden analistlerin sayısı artmakta ve bu durum ilgili işletmeler için piyasadaki bilgi asimetrisini azaltmaktadır.

Kısa vadeli kurumsal yatırımcılar çeşitlendirilmiş portföylere sahiptirler ve portföy devir hızları yüksektir. Bu yatırımcılar kısa vadeli yatırım getirilerine odaklı olduklarından çoğu zaman güncel kazanç bilgilerine ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla kısa vadeli ve geçici kurumsal yatırımcı portföyü artan işletmelerin zaman içerisinde daha az muhasebe ihtiyatlılığı sergilediği görülebilmektedir. Bu bağlamda, uzun vadeli kurumsal yatırımcı sayısındaki artış muhasebe ihtiyatlılığının artmasını sağlayabilmektedir.

Muhasebe ihtiyatlılığı ile KSS arasında ilişkiye neden olan bir diğer husus ise piyasa likiditesidir. İşletmelerin şeffaf bir KSS açıklama politikası benimsemesi piyasadaki bilgi asimetrisini azaltarak işlem maliyetlerini düşürebilmektedir. Böylece işletmelere ait hisselerin likiditesi artabilmektedir. Çünkü bilgi asimetrisini azaltan kurumsal yönetim standartlarının benimsenmesi ve uygulanması hisse senedi değerleri üzerinde olumlu etki yaratabilmektedir (Chung vd. 2010: 287).

Literatür Taraması

Bu bölümde KSS ve muhasebe ihtiyatlılığı ile ilgili uluslararası ve ulusal literatürde yer alan çalışmalar incelenmiştir. İlgili çalışmaların büyük bir kısmında KSS ile finansal performans arasındaki ilişkinin analiz edildiği görülmüştür. Çalışmaların bir bölümünde ise KSS ile muhasebe ihtiyatlılığı ve muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu bağlamda, öncelikle KSS ve finansal performans ilişkisine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalar özetlenmiştir. Daha sonra KSS ile muhasebe ihtiyatlılığı ve muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik arasındaki etkileşimi ölçen çalışmalar özetlenmiştir.

Çelik, Zeytinoglu ve Akarım (2016), 2009-2014 yılları arasında Borsa İstanbul (BİST)'da işlem gören mali sektör dışındaki 160 işletmenin KSS uygulamalarının finansal performans üzerindeki etkisini ölçmüştür. Çalışmadaki bağımsız değişken KSS raporlarının bulunup bulunmaması olarak belirlenmiştir. Bağımlı değişkenler ise aktif kârlılığı ve PD/DD olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda, incelenen işletmelerin KSS raporlarının varlığı ile finansal performans arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Han, Kim ve Yu (2016), 2008-2014 yılları arasında Kore Menkul Kıymetler Piyasası'nda listelenen işletmeler için KSS ve finansal performans arasındaki ilişkiyi ölçmüştür. KSS'yi temsilen işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim puanı; finansal performansını temsilen ise işletmelerin özsermaye kârlılığı, PD/DD ve hisse senedi getirisi kullanılmıştır. Çalışma neticesinde finansal performans ile çevresel sorumluluk puanı arasında negatif yönlü ve yönetim sorumluluğu puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Sosyal sorumluluk puanı ile finansal performans arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kaya ve Yazan (2017), KSS ile kazanç yönetimi ve finansal performans arasındaki ilişkiyi ölçtükleri çalışmada, BİST Sınai Endeksi'nde işlem gören 81 işletmenin 2005-2012 dönemindeki verilerini KSS, kazanç yönetimi uygulamaları, finansal performans, denetimde ortaya çıkan zorluklar, borçlanma seviyesinde artış ve sahiplik yapısının yoğunlaşması değişkenleri bağlamında analiz etmiştir. Ulaşılan sonuçlar, analiz edilen işletmelerde KSS uygulamalarının kazanç yönetimini sınırlandırarak muhasebe bilgi kalitesini arttırdığını göstermiştir. Ayrıca finansal performans, denetimde ortaya çıkan zorluklar, borçlanma seviyesinde artış ile kazanç yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki ve sahiplik yoğunluğu ile kazanç yönetimi arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. KSS ve finansal performans arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Adamkaite, Streimikiene ve Rudzioniene (2022), Litvanya enerji sektöründe faaliyet gösteren 9 işletmenin KSS faaliyetleri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Çalışmada, işletmelerin 2017-2020 yılları arasındaki KSS raporlarından içerik analizi yöntemi ile hesaplanan KSS puanlarının aktif kârlılığı ve özsermaye kârlılığı üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Analiz sonucunda incelenen işletmelerin KSS puanları ile aktif kârlılığı ve özsermaye kârlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Demir ve Konak (2022), KSS uygulamalarının işletme performansına etkilerini ölçtükleri çalışmada, 2010-2020 yılları arasında BİST Banka Endeksi'nde bulunan bankaların verileri üzerinden panel veri analizi gerçekleştirmiştir. KSS kapsamında yönetsel etkinlikler, hissedarlarla oluşan ilişkiler ve sosyal sorumluluk stratejisine ilişkin puanlar olarak belirlenen bağımsız değişkenlerin firma performansı kapsamında aktif ve özsermaye kârlılığı, Tobins'q ve hisse senetlerinin kapanış fiyatı olarak belirlenen bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre sürdürülebilirliğe ait değişkenlerin aktif kârlılığı üzerinde pozitif etkisi bulunmaktadır, ancak özsermaye kârlılığı üzerinde yöntem bazında farklı etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Coelho, Jayantilal ve Ferreira (2023), 1984-2021 yılları arasında KSS ve finansal performans arasındaki ilişkinin analiz edildiği 53 çalışma için literatür taraması gerçekleştirmiştir. İçerik analizi yöntemi sonuçlarına göre incelenen 53 çalışmada, KSS uygulamalarının ve açıklamalarının finansal performans üzerinde doğrusal bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Yazarlar, inceledikleri çalışmalarda işletmelerin sosyal, çevresel ve yönetim performansları geliştikçe finansal performanslarının arttığı yönündeki çıkarımlara da vurgu yapmıştır.

Kaya ve Akbulut (2021), Türk bankacılık sektöründeki bankaların muhasebe ihtiyatlılığı ile kredi politikaları arasındaki ilişkiyi ve sürdürülebilirlik raporlamasının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini incelemiştir. 32 adet mevduat bankasının 1999-2019 yılları arasındaki verileri üzerinden gerçekleştirilen panel veri analizi sonuçlarına göre ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının banka kredilerinin arzı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ancak ihtiyatlı muhasebe uygulamaları ile muhafazakarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Düzer (2023) muhasebe ihtiyatlılığı ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, BİST 100 işletmelerinin 2021 yılı verilerini kullanarak regresyon analizi uygulamıştır. İhtiyatlılık göstergesi olarak PD/DD ve sürdürülebilirlik ölçütü olarak Refinitiv tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik puanları kullanılmıştır. İşletme büyüklüğü ile ihtiyatlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunduğu belirlenen çalışmada sürdürülebilirlik ve ihtiyatlılık arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Shen vd. (2021), KSS ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, Çin borsasında faaliyet gösteren işletmelerin 2010-2018 yılları arasındaki verilerini kullanarak regresyon analizi ile en küçük kareler yöntemi gerçekleştirmiştir. Elde edilen sonuçlar, KSS uygulamalarının yatırımcı ilgisini çekerek işletmelerin likiditesi üzerinde olumlu bir etki yarattığını ve KSS'nin muhasebe ihtiyatlılığını önemli ölçüde teşvik ettiğini göstermiştir.

Boulhaga, Elbadran ve Elmassri (2023), KSS ve iç kontrolün muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla Fransız SBF 120 endeksinde işlem gören 98 işletmenin 2012-2021 yılları arasındaki verileri üzerinden bir analiz gerçekleştirmiştir. İncelenen işletmelerin sosyal açıdan sorumlu ve güçlü bir iç kontrol sistemine sahip olduğunu vurgulayan yazarlar hem iç kontrol hem de KSS uygulamalarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerinde anlamlı ve negatif yönlü bir etkiye sahip olduğunu belirlemiştir.

Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Kısıtları

KSS açıklamaları finansal bilgilerin kapsamı dışında olmakla birlikte, muhasebenin desteğine ihtiyaç duymakta ve finansal raporları desteklemektedir. İşletmelerin faaliyet koşulları ve yüksek kârlılık düzeyleri KSS bağlamındaki açıklamalarının düzeylerini arttırabilmektedir. Çünkü yapılan açıklamaların düzeyi, işletmelerin sermaye maliyetini önemli ölçüde azaltabilmekte ve finansman kararlarını etkileyebilmektedir (Shroff vd., 2013, s. 1301). Bu durum, işletmelerin hisse senedi değeri ve getirileri ile yatırımcıların geleceğe yönelik beklentilerini arttırmaktadır. KSS performanslarını raporlayan işletmeler, finansal tablolarının kalitesini iyileştirme konusunda daha güçlü bir motivasyona sahip olabilmektedirler (Kim vd., 2012, s. 763). Bu durum, KSS bilgilerinin açıklanma sıklığının ve kalitesinin artmasını sağlamaktadır (Shen vd. 2021, s. 1845). Bu bağlamda, KSS ile muhasebe verilerinin birbirleri ile yakından ilişkili olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmanın amacı, mevduat bankalarının KSS faaliyetlerine ilişkin performanslarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini ve bu etkinin yönünü araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışma kapsamına alınan mevduat bankalarının 2013-2022 yılları arasında yayınladıkları ve KSS faaliyetlerinin sunulduğu faaliyet raporları, entegre raporları ve sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. PD/DD verileri Finnet 2000 Plus programından elde edilmiştir.

Bu çalışmanın analizi KSS faaliyetlerinin raporlanmasına öncülük eden bankalar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kapsamı, BİST banka endeksinde bulunan bankalardan oluşmaktadır. Ancak Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş. faaliyet alanlarının farklı olması nedeniyle çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır ve bu durum çalışmanın ilk kısıtını oluşturmuştur. Çalışma kapsamı nihai olarak BİST banka endeksinde yer alan mevduat bankalarını içermektedir. Çalışmada analiz kapsamına alınan mevduat bankaları ve PD/DD verileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırma Kapsamındaki Mevduat Bankaları ve PD/DD Oranları

Bankalar	Banka Kodu	PD/DD									
		2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Akbank T.A.Ş.	AKBNK	0,66	0,49	0,57	0,78	0,63	0,97	0,97	1,00	1,38	1,26
ICBC Turkey Bank A.Ş.	ICBCT	3,44	3,13	4,25	3,6	3,76	3,59	1,72	1,86	1,28	0,75
QNB Finansbank A.Ş.	QNBFB	4,05	5,95	12,27	7,53	2,07	1,52	1,49	1,88	1,02	0,92
Şekerbank T.A.Ş.	SKBNK	1,21	0,64	1,07	0,77	0,54	0,78	0,54	0,77	0,84	1,01
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	GARAN	0,83	0,59	0,7	0,87	0,72	1,09	0,9	0,97	1,49	1,29
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	HALKB	0,73	0,26	0,32	0,23	0,3	0,53	0,55	0,67	1,05	1,07
Türkiye İş Bankası A.Ş.	ISCTR	0,67	0,37	0,46	0,49	0,41	0,73	0,65	0,65	1,03	0,89
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	VAKBN	0,79	0,28	0,4	0,42	0,34	0,73	0,57	0,57	0,83	0,76
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	YKBNK	0,79	0,45	0,55	0,51	0,35	0,63	0,57	0,62	1,05	0,93

Çalışmanın ikinci kısmı ise analiz kapsamına alınan mevduat bankaları için incelenen rapor türlerinin farklı olmasıdır. Entegre rapor, faaliyet raporu ve sürdürülebilirlik raporu içerik açısından birtakım farklılıklar barındırmaktadır. Araştırma kapsamındaki mevduat bankalarının 2013 ve 2022 yılları arasında incelenen rapor türleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Araştırma Kapsamındaki Mevduat Bankalarının İncelenen Rapor Türleri

Banka Kodu	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AKBNK										
Entegre Rapor	✓	✓								
Faaliyet Raporu			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ICBCT										
Entegre Rapor										
Faaliyet Raporu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu		✓								
QNBFB										
Entegre Rapor	✓	✓	✓	✓	✓					
Faaliyet Raporu						✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu	✓	✓	✓	✓	✓					
SKBNK										
Entegre Rapor	✓	✓								
Faaliyet Raporu			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu				✓		✓		✓		
GARAN										
Entegre Rapor	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
Faaliyet Raporu							✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu							✓	✓	✓	✓
HALKB										
Entegre Rapor	✓	✓	✓							
Faaliyet Raporu				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ISCTR										
Entegre Rapor	✓	✓	✓	✓	✓					
Faaliyet Raporu						✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu						✓	✓	✓	✓	
VAKBN										
Entegre Rapor	✓	✓	✓	✓						
Faaliyet Raporu					✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu					✓	✓	✓	✓	✓	
YKBNK										
Entegre Rapor	✓	✓	✓	✓						
Faaliyet Raporu					✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sürdürülebilirlik Raporu					✓	✓	✓	✓	✓	✓

Çalışmanın Analizi ve Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, mevduat bankalarının KSS performanslarına ilişkin değerlendirmeler yapılmış ve KSS performanslarının muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisini ölçmek için panel veri analizi uygulanmıştır. Mevduat bankalarının KSS performansının ölçümü için KLD endeksi kullanılmıştır. KLD endeksi işletmeleri sekiz ölçüte göre derecelendirerek çok boyutlu bir değerlendirme sağlamaktadır. Derecelendirilen ölçütlerden beşi, kurumsal strateji üzerinde ortaya çıkan önemli etkiler arasında yer alabilecek temel paydaş ilişkilerini vurgulamaktadır. Söz konusu ölçütler; toplum ilişkileri, cinsiyet eşitliği, çalışan ilişkileri, çevre ile ürün ve hizmet kalitesidir. KSS performansının ölçümünde KLD endeksinin kullanımına ilişkin uluslararası ve ulusal literatürde sıklıkla bu beş ölçütün kullanıldığı görülmektedir (Prahalad ve Hamel, 1994; Waddock ve Samuel, 1997; Kaya ve Yazan, 2017; Ağlargöz ve Akgül, 2019). Ancak bankalarda ürün ve hizmet kalitesinin ölçümü oldukça zordur. Çünkü ürün ve hizmetler birbirine benzer nitelikte olup, diğer sektörlerden farklılık göstermektedir. KOBİ bankacılığı, işletme bankacılığı, tarım bankacılığı ve bireysel bankacılık gibi servislerde yer alan ürün ve hizmet çeşitliliği fazladır ve çoğu banka hizmeti kişi veya kuruma özeldir. Bu nedenle çalışmada, ürün ve hizmet kalitesi derecelendirme ölçütünün kullanımı tercih edilmemiştir. Faaliyet raporları, entegre raporları ve sürdürülebilirlik raporları kapsamında kurumsal yönetim konularında olumlu sicile sahip olma ölçütü ise değerlendirilememektedir. Bu bağlamda, değerlendirilen ölçüt sayısının yetersiz kalmaması adına insan hakları ölçütü çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada nihai olarak seçilen ölçütler; toplum ilişkileri, cinsiyet eşitliği, çevre, çalışan ilişkileri ve insan haklarıdır. İlgili ölçütler için yapılan değerlendirmelerde, orta düzey etkinliklere 1 puan, güçlü etkinliklere 2 puan, orta düzey sorunlara -1 puan, güçlü sorunlara ise -2 puan verilmiştir. Yapılan incelemelerde ilgili ölçüt için etkinlik veya sorun olarak değerlendirilebilecek bir veriye ulaşılamamışsa 0 puan verilmiştir. Puanlamanın öznel yargılardan olabildiğince arındırılabilmesi adına her bir derecelendirme ölçütü için belirlenen alt kriterlerin etkinlik ve sorun puanlarının ortalamaları kullanılmıştır.

Toplum İlişkileri (Community Relations/CR): Bankalar tarafından yapılan eğitim programları, hayır (bağış) işleri, kültürel ve sanatsal etkinlikler kapsamında topluma faydalı olma amacını taşıyan faaliyetleri ifade etmektedir. Bu ölçütte özellikle esnaf ve kadın girişimcilere verilen finansal okuryazarlık eğitimleri, KOBİ'ler için düzenlenen finansal ve dijital dönüşüm eğitimleri ile çocuklara ve gençlere yönelik olarak hazırlanan veri bilimi ve yapay zekâ eğitimleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Akbank T.A.Ş. tarafından kurulan Gençlik Akademisi, QNB Finansbank A.Ş.'nin Minik Eller Büyük Hayaller Platformu ve Türkiye Halk Bankası A.Ş.'nin Halkbank Üreten Kadınlar Akademisi örnek oluşturmaktadır. Toplumsal açıdan sağlanan eğitim desteğine ek olarak ilgili yıllar içerisinde gerçekleştirilen toplam bağış tutarları ile destek olunan kültürel ve sanatsal faaliyetler de değerlendirilmiştir. Örneğin Akbank T.A.Ş. tarafından 1 milyon kitap projesi ile 10 bin aileye 60 bin kitap bağışı, ICBC Turkey Bank A.Ş. tarafından Türk Eğitim Vakfı ve Türk Eğitim Gönülleri Vakfı'na nakdi yardım, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.'nun çalışanları tarafından İstanbul Maratonu koşusu ile Darüşşafaka ve KAÇUV başta olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşlarına yardım yapılmıştır ve Türkiye İş Bankası A.Ş. tarafından Geleceğe Orman projesi kapsamında 1 milyondan fazla fidan dikilmiştir.

Eğitim programları kategorisinde kadınlara, gençlere, çocuklara, esnafa ve KOBİ'lere yönelik çeşitli eğitim programları düzenleyen ve eğitim faaliyetleri için yıllık bütçe rakamlarını açıklayan bankalara 2 puan verilmiştir. Eğitim faaliyetlerini gerçekleştiren ancak bu faaliyetlere ilişkin oluşturulan bütçe bilgisine ulaşamayan bankalara ise 1 puan verilmiştir.

Hayır işleri kategorisinde bağış yapılan kurum ya da proje bilgisi ile bağış tutarına ilişkin açıklama yapan bankalara 2 puan; raporlarında bağış ve yardımlara ilişkin politikanın yer aldığı kurumsal internet sitesi bölüm bilgisi bulunmayan bankalara 1 puan verilmiştir. İncelenen raporda konu hakkında herhangi bir açıklama tespit edilemeyen bankalara ise 0 puan verilmiştir.

Topluma değer katma anlayışı ile kültürel ve sanatsal faaliyetlere aynı ve nakdi destek sağladığını belirten bankalara 1 puan ve bu bilgilere ek olarak gerçekleştiren faaliyet sayısı hakkında da bilgi sunan bankalara 2 puan verilmiştir. İlgili kategori hakkında herhangi bir bilgi bulunamayan bankalara ise 0 puan verilmiştir.

Toplum ilişkileri derecelendirme ölçütü kapsamında eğitim programları, hayır (bağış) işleri ile kültürel ve sanatsal etkinlikler için değerlendirme puanlarının ortalamaları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Toplum İlişkileri Derecelendirme Ölçütü Değerlendirme Tablosu

Bankalar	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AKBNK	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,3
ICBCT	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
QNBFB	1,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
SKBNK	2,0	1,3	1,0	1,0	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0
GARAN	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
HALKB	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
ISCTR	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
VAKBN	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
YKBNK	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7

Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality/GE): Cinsiyet eşitliği derecelendirme ölçütü kapsamında, bankalarda cinsiyet eşitliği, kadın ve erkek maaş farkı oranı, orta ve üst seviye yönetici kademesinde çalışan kadın oranı ile kadın girişimcilere verilen destek değerlendirilmiştir. Akbank T.A.Ş., çeşitli sebeplerle iş hayatına ara vermiş kadınlar için “İkinci Bahar” projesini ve teknoloji odaklı görevlerde çalışan kadın oranının artırılması için “Teknolojide Güçlü Kadınlar” projesini gerçekleştirmiştir. Türkiye Garanti Bankası A.Ş., azalan kadın ve erkek maaş farkı ile puanını 89,06'ya yükselterek 7 yıldır üst üste Bloomberg Cinsiyet Eşitliği endeksinde yer alan tek Türk bankası olmayı başarmıştır. Bloomberg Cinsiyet Eşitliği endeksinde yer almayı başaran diğer bankalar ise Yapı ve Kredi A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Akbank T.A.Ş., QNB Finansbank A.Ş. ve Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. olmuştur. Türkiye Halk Bankası A.Ş., kurduğu Üreten Kadınlar Akademisi ile ülkemizdeki kadın girişimci sayısının artmasına katkıda bulunmaktadır. Kadın girişimcilik alanındaki bu çalışmalarıyla Stevie Awards Women in Business ödül programında “Kadınları Desteklemede ve Güçlendirmede Başarı” kategorisinde altın madalya kazanmıştır.

Cinsiyet eşitliği kategorisinde bankalar tarafından yapılan açıklamalar karşılaştırılarak puanlama yapılmıştır. Çalışanlar arasında ayrımcılık yapılmasını önlemek ve çalışanları şirket içi fiziksel, ruhsal ve duygusal açıdan kötü muamelelere karşı korumaya yönelik prosedürler, eğitimler ve şikâyet mekanizmaları geliştiren bankalara 2 puan verilmiştir. Banka içerisinde ayrımcılık ve eşitlik ilkesine aykırı bir şikâyet bildirimi alınmadığını belirten, ancak cinsiyet eşitliğine yönelik düzenlenmesi gereken prosedürlere ilişkin bilgi bulunmayan bankalara 1 puan verilmiştir. Konu hakkında herhangi bir açıklama yapmayan bankalara 0 puan verilmiştir.

Kadın ve erkek maaş farkı kategorisinde, açıklama yapan bankalar arasında kıyaslama yapılmıştır. Eşit işe eşit ücret ilkesiyle cinsiyet farkı gözetmeden aynı unvan ve kıdemdeki çalışanların ücretlerini birbirine yakın tuttuğu hususunda yalnızca yazılı beyanda bulunan bankalar için 1 puan, düşük maaş farkı oranını sayısal olarak açıklayan bankalar için 2 puan verilmiştir. Kadın ve erkek maaş farkı oranı hakkında açıklama yapmayan bankalara ise 0 puan verilmiştir.

Orta ve üst kademe yönetici pozisyonunda kadın çalışan sayısı oranına ilişkin değerlendirmede, yönetim kurulunda kadın üye bulunmayan ve Kurumsal Yönetim Uyum Raporu çerçevesinde yönetim kurulunda kadın üye oranının %25'ten az olmaması yönünde bir hedef oran ve zaman belirlemeye yönelik politikası bulunmayan bankalara -2 puan verilmiştir. Yönetim kurulunda en az bir kadın üyesi bulunan, ancak yönetim kurulunda kadın üye oranının %25'ten az olmaması yönünde bir hedef oran ve zaman belirlemeye yönelik politikası bulunmayan bankalara -1 puan verilmiştir. Yönetim kurulunda kadın üye oranı için asgari %25'lik bir hedef belirleyerek bu amaca ulaşmak adına politika oluşturan ve yönetim kurulu yapısını yıllık olarak gözden geçirerek aday belirleme sürecini bu politikaya uygun şekilde gerçekleştirilen bankalara 1 puan verilmiştir. Bu bilgilere ek olarak orta ve üst kademe yönetici pozisyonunda çalışan kadın sayısını da açıklayan ve ilgili pozisyonlarda çalışan kadın ile erkek sayısı arasında dengesiz bir dağılım görülme bankalara 2 puan verilmiştir.

Cinsiyet eşitliği derecelendirme ölçütü kapsamında cinsiyet eşitliği, kadın ve erkek maaş farkı oranı ve yönetici kademesindeki kadın çalışan oranı için değerlendirme puanlarının ortalamaları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Cinsiyet Eşitliği Derecelendirme Ölçütü Değerlendirme Tablosu

Bankalar	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AKBNK	0,3	0,3	0,3	0,7	0,7	0,3	0,3	0,7	0,0	0,0
ICBCT	0,3	0,7	-0,3	0,3	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
QNBFB	0,3	0,7	-0,7	-0,3	1,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
SKBNK	1,0	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	0,3	1,0	0,0	0,0
GARAN	1,7	2,0	1,3	1,0	1,3	1,0	1,3	0,7	0,0	-0,3
HALKB	0,3	0,3	0,0	0,3	-0,3	-0,7	-0,7	-0,7	-0,3	0,3
ISCTR	2,0	2,0	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0	0,0	0,7
VAKBN	1,7	2,0	1,7	1,7	1,7	0,3	0,7	0,7	0,3	0,7
YKBNK	1,0	1,7	1,3	1,3	1,3	0,3	0,3	0,3	-0,3	0,3

Çevre (Environment/ENV): Çevre derecelendirme ölçütü kapsamında bankaların çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) performansları, çevre dostu sertifikaları ve riskli alanlar ile hassas sektörlere yönelik kredi politikalarına ilişkin itibar risk yönetiminin varlığı değerlendirilmiştir. Riskli alan ve hassas sektörlere yönelik kredi politikaları kategorisinde, banka tarafından finanse edilen yatırım projelerinin ve işletmelerin çevreye verilen zarar bağlamında değerlendirilmesi ve kredi politikalarının bu kapsamda belirlenmesi incelenmiştir. Nükleer enerji, madencilik, termik santral sanayisi, kömür yakıtlı termik santraller gibi çevre dostu olmayan sektör ve kuruluşlara yönelik itibar riski yönetimi ve prensipleri incelenmiştir.

ÇSY performansları kategorisinde, ortaklık yönetim kurulu tarafından öncelikli ÇSY konularını, risklerini, fırsatlarını ve politikalarını belirlemiş ve ÇSY politikaları kapsamında kısa ve uzun vadeli hedeflerini kamuya açıklamış olan bankalara 1 puan verilmiştir. İşletmelerin sürdürülebilirlik çalışmalarını ÇSY performanslarına göre değerlendiren uluslararası derecelendirme kuruluşlarından biri tarafından denetlenen bankalara ise 2 puan verilmiştir.

Çevre dostu sertifikalar kategorisinde en önemli ve en yaygın olan ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi'dir. Bu nedenle ISO 14001 sertifikasına sahip bankalara 2 puan, ISO 14001 dışında herhangi bir çevre dostu sertifikaya sahip olan bankalara 1 puan, çevre dostu sertifikalara sahipliği konusunda hiçbir açıklama

yapmayan bankalara 0 puan verilmiştir. Çevre yönetimi alanındaki politika ve uygulamalarını, eylem planlarını, ISO 14001 sistemi kapsamındaki çevresel yönetim sistemlerini ve programlarını kamuya açıklamayan bankalara ise -1 puan verilmiştir.

Riskli alan ve hassas sektörlere yönelik kredi politikaları kategorisinde, çevresel ve sosyal risk değerlendirme sistemi kurarak yüksek düzeyde çevreye zarar verme riski bulunduğu belirlenen sektörlere ya da projelere finansman sağlamayacağını açıklayan bankalara 1 puan, tespit edilen riskli alanları açıklayarak portföyündeki risklerin gelecekte belirlenmiş bir tarihte kapatılmasını taahhüt eden bankalara 2 puan verilmiştir. Finansman sağladığı ya da sağlayacağı sektörlere, işletmelere veya projelere yönelik çevresel ve sosyal risk değerlendirme ve kredi politikasının şekillendirilmesine ilişkin herhangi bir açıklama yapmamış olan bankalara 0 puan verilmiştir.

Çevre derecelendirme ölçütü kapsamında ÇSY faaliyetleri, çevre dostu sertifikalar ile riskli alan ve hassas sektörlere yönelik kredi politikaları için değerlendirme puanlarının ortalamaları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5
Çevre Derecelendirme Ölçütü Değerlendirme Tablosu

Bankalar	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AKBNK	2,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
ICBCT	0,0	1,0	0,7	-0,3	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
QNBFB	1,7	1,7	1,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
SKBNK	1,3	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0
GARAN	2,0	2,0	1,7	1,0	0,7	0,7	1,7	1,3	0,7	1,3
HALKB	1,7	2,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,7	1,0	0,7	0,7
ISCTR	1,7	2,0	2,0	1,3	2,0	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0
VAKBN	1,7	2,0	1,7	1,7	2,0	1,7	2,0	2,0	1,0	0,7
YKBNK	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,3	1,3

Çalışan İlişkileri (Employee Relations/ER): Çalışan ilişkileri derecelendirme ölçütü kapsamında, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitilmesi, emeklilik haklarının ve sendikal hak ve özgürlüklerinin korunması değerlendirilmiştir. Bankalar, iş sağlığını ve güvenliğini sağlamak amacıyla çalışanlarına temel eğitimler vermesi, bu eğitimleri belirli periyotlarla tekrarlaması, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı istihdam etmesi, iş sağlığı ve güvenliği yönetimi konusunda uluslararası sertifikalara sahip olması ve iş kazalarına ilişkin açıklamalar yapması açısından incelenmiştir.

Emeklilik kategorisinde bankalar tarafından çalışanlarına sağlanan tanımlanmış fayda esaslı emeklilik planının ve bireysel emeklilik sisteminin varlığı incelenmiştir. Sendikal haklar kategorisinde ise çalışanlara çeşitli sendikalara üye olmaları hususunda sağlanan özgürlük, toplu iş sözleşmesi hakkında sunulan bilgi, çalışma barışını korumak ve verimliliğin artmasına katkıda bulunmak amacıyla işveren ile sendika tarafından atanmış temsilcilerden oluşturulan bir danışma kurulunun varlığı, toplu iş sözleşmesi kapsamında ve sendikalı olarak çalışan kişi sayısı bilgileri değerlendirilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin çalışanlara verdiği eğitimlerin içeriği ve saatleri hakkında açıklama yapan, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalıştıran bankalara 1 puan, buna ek olarak ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi sertifikasına sahip olan bankalara 2 puan verilmiştir. Sürdürülebilirlik ilkelerine uyum raporlarında, iş sağlığı ve güvenliği kapsamındaki konularda "hayır" veya "kısmen" şeklinde raporlanan

maddelerin bulunduğu ve ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi sertifikasına sahip olmayan bankalara -1 puan verilmiştir. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin herhangi bir açıklaması bulunmayan bankalara 0 puan verilmiştir.

Emeklilik kategorisi kapsamında, yalnızca bireysel emeklilik sistemine ilişkin açıklama yapan bankalara 1 puan; sağlık ve hayat sigortasının yanı sıra çalışan destek programı hizmet servisi, işveren destekli bireysel emeklilik, evden çalışma ödeneği gibi hizmetler sunan bankalara 2 puan; ilgili konu başlığında herhangi bir açıklaması bulunmayan bankalara 0 puan verilmiştir.

Sendikal haklar kategorisinde, Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası ve/veya Banka Finans ve Sigorta İşçileri Sendikası'na üyelikler hakkında bilgi açıklayan bankalara 1 puan, bu bilgilere ek olarak toplu iş sözleşmesi kapsamında ve sendikalı olarak çalışan oranı hakkında bilgi veren bankalara 2 puan verilmiştir. İncelenen raporlarda sendika ve toplu iş sözleşmesi hakkında herhangi bir açıklama bulunmayan bankalara 0 puan verilmiştir. Mevcut dönemde toplu iş sözleşmesi kapsamında ve sendikalı olarak çalışan sayısını sıfır olarak açıklayan ve geçmiş dönemlere ilişkin bilgi paylaşımı bulunmayan bankalara -1 puan verilmiştir.

Çalışan ilişkileri derecelendirme ölçütü kapsamında iş sağlığı ve güvenliği, emeklilik ve sendikal haklara ilişkin değerlendirme puanlarının ortalamaları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Çalışan İlişkileri Derecelendirme Ölçütü Değerlendirme Tablosu

Bankalar	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AKBNK	1,3	2,0	1,3	0,7	0,7	1,0	1,0	1,0	0,3	0,0
ICBCT	0,7	0,7	0,0	0,3	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
QNBFB	0,0	0,7	-0,7	-0,3	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
SKBNK	1,3	1,7	0,7	1,3	1,7	1,7	2,0	1,3	0,7	0,7
GARAN	1,3	1,7	1,3	1,3	1,7	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0
HALKB	1,7	1,7	1,7	1,7	1,3	1,0	1,0	0,3	0,3	0,3
ISCTR	1,7	1,7	1,7	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
VAKBN	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,3	1,7	1,7	1,7	1,7
YKBNK	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0

İnsan Hakları (Human Rights/HR): İnsan hakları derecelendirme ölçütünde, belirli ekonomik, çevresel ve toplumsal faktörlere duyarlı kesimlerin veya azınlık haklarının ve fırsat eşitliğinin gözetilmesi konusunda önlemlerin alınması ve kamuya açıklanması değerlendirilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kapsamında Türkiye'nin onayladığı International Labour Organization (ILO) Sözleşmeleri ve diğer ilgili mevzuatı kapsayacak şekilde oluşturulması gereken Kurumsal İnsan Hakları Politikasının varlığı incelenmiştir.

Azınlık hakları ve fırsat eşitliği sağlayan bir istihdam politikasını oluşturan ve fırsat eşitliğinin gözetilmesi konusunda alınan önlemleri kamuya açıklayan bankalara 2 puan, yalnızca fırsat eşitliğine ilişkin açıklama yapan bankalara 1 puan verilmiştir. Fırsat eşitliğinin gözetilmesi konusunda alınan önlemlerin raporlanması ve ilgili politikaların oluşturulması için gerekli çalışmaları henüz tamamlamayan bankalara -1 puan, alınan önlemler için kamuya açıklama yapmayan bankalara ise 0 puan verilmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kapsamında Türkiye'nin onayladığı ILO Sözleşmeleri ve diğer ilgili mevzuatı kapsayacak şekilde Kurumsal İnsan Hakları Politikasını oluşturulmuş, politikanın uygulanmasıyla ilgili sorumluları belirlemiş ve politika ile sorumluları kamuya açıklamış; ayrımcılığı, eşitsizliği, insan hakları

ihlallerini, zorla çalıştırmayı ve çocuk işçi çalıştırılmasını önleyici ve düzeltici uygulamalara ilişkin gelişmeleri kamuya açıklamış olan bankalara 2 puan verilmiştir. Yalnızca risk ve kalite yönetim süreçleri için belirlenen öncelikli alanlarda insan haklarına yer veren bankalara 1 puan verilmiştir. Kurumsal insan haklarına yönelik herhangi bir açıklaması bulunmayan bankalara ise 0 puan verilmiştir.

İnsan hakları derecelendirme ölçütü kapsamında azınlık hakları ve fırsat eşitliği ile kurumsal insan hakları politikasına ilişkin değerlendirme puanlarının ortalamaları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7
İnsan Hakları Derecelendirme Ölçütü Değerlendirme Tablosu

Bankalar	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AKBNK	2,0	2,0	1,5	1,0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0,0
ICBCT	1,0	1,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
QNBFB	0,5	2,0	0,5	1,0	1,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
SKBNK	2,0	2,0	0,5	2,0	2,0	1,5	1,5	1,0	0,5	0,5
GARAN	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,5
HALKB	2,0	2,0	0,5	0,5	1,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0
ISCTR	2,0	2,0	2,0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,0	1,0
VAKBN	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,5	1,5	1,5	1,0	1,0
YKBNK	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,5	1,5	1,5	1,0	1,0

Çalışmanın hipotezleri, yöntemi ve modeli

Çalışmanın amacı ve kapsamı çerçevesinde mevduat bankalarının KSS performansları ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişkiyi ölçmek adına bir model geliştirilmiş ve hipotezler kurulmuştur. Çalışma içerisinde daha önce de değinildiği gibi işletmelerin KSS faaliyetleri ile finansal performansları ve finansal bilgi açıklama kaliteleri arasında pozitif yönlü ilişkinin varlığını savunan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu durum, KSS performanslarına yönelik yüksek düzeyde yapılan açıklamaların piyasadaki bilgi asimetrisini ve işletme içindeki çıkar çatışmalarını azaltarak yatırım verimliliğini artırması ve özsermaye maliyetlerini minimize etmesi ile açıklanmaktadır. Ancak uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarına geçiş sürecinin ardından gerçeğe uygun değer muhasebesi kullanımı yaygınlaşmıştır. Bankaların kamu yararını ilgilendiren kuruluş niteliği taşıması nedeniyle, gelecek zararları dikkate alan ve gelecek kârları görmezden gelen ihtiyatlılık yerine tam açıklama ve hesap verebilirlik anlayışıyla uyumlu gerçeğe uygun değer muhasebesini kullanmaları beklenmektedir. Kurumsal açıdan sosyal sorumluluk bilinci yüksek olan bankaların etik dışı uygulamalarda bulunma olasılığının düşük olacağı varsayımından hareketle paydaşların ihtiyatlılık talebinin de düşük olduğu tahmin edilmektedir. Bunlara ek olarak, finansal raporlamanın daha ihtiyatlı hale gelmesi öznel bilgileri açıklama düzeyini düşürebilmektedir. Bu durumda, daha az ihtiyatlı finansal raporlama yapan bankaların daha ihtiyatlı muhasebe anlayışına sahip bankalara kıyasla KSS ya da sürdürülebilirlik gibi alanlara yönelik faaliyetlerine ilişkin zamanında açıklama yapma olasılığı artabilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, KSS performansına ilişkin derecelendirme ölçütü değerlendirme puanları yüksek olan mevduat bankalarının ihtiyatlılık düzeylerinin düşük olacağı tahmin edilmektedir. Başka bir ifadeyle, KSS performansına ilişkin derecelendirme ölçütleri ile muhasebe ihtiyatlılığını temsil eden PD/DD değişkeni arasında negatif yönlü bir ilişki olması beklenmektedir.

Çalışmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

- H₁: KSS ölçütleri bir bütün halinde muhasebe ihtiyatlılığını anlamlı olarak etkilemektedir.
- H_{1a}: Toplum ilişkileri KSS derecelendirme ölçütü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
- H_{2a}: Cinsiyet eşitliği KSS derecelendirme ölçütü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
- H_{3a}: Çevre KSS derecelendirme ölçütü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
- H_{4a}: Çalışan ilişkileri KSS derecelendirme ölçütü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
- H_{5a}: İnsan hakları KSS derecelendirme ölçütü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Çalışmanın analizinde kullanılan bağımlı değişken muhasebe ihtiyatlılığını temsil eden PD/DD, bağımsız değişkenler ise toplum ilişkileri, cinsiyet eşitliği, çevre, çalışan ilişkileri ve insan haklarıdır. Çalışma, 9 mevduat bankasının 2013 ve 2022 arasındaki 10 yıllık verilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla çalışmada, zaman serileri ve yatay kesit analizinin birleştirilmesini ve uygun modellerin test edilmesini sağlayan panel veri analizi kullanılmıştır.

Çalışmanın modeli aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

$$Model: PD/DD_{it} = \beta_0 + \beta_1 CR_{it} + \beta_2 GE_{it} + \beta_3 ENV_{it} + \beta_4 ER_{it} + \beta_5 HR_{it} + \varepsilon_{it}$$

Panel veri analizi bulguları

Araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma ve minimum ile maksimum değerlerden oluşan tanımlayıcı istatistikler Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8
Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Minimum Değer	Maksimum Değer
PD/DD	1,30	0,18	0,23	12,27
CR	1,87	0,02	1	2
GE	0,65	0,07	-0,7	2
ENV	1,21	0,06	-0,3	2
ER	1,09	0,06	-0,7	2
HR	1,28	0,07	0	2

Tablo 8'e göre PD/DD bağımlı değişkeni 0,23 ile 12,27 arasında değerler almıştır. Bağımsız değişkenlerden CR 1 ile 2 arasında, GE ve ER -0,7 ile 2 arasında, ENV -0,3 ile 2 arasında, HR ise 0 ile 2 arasında değerler almıştır. Bağımsız değişkenler arasında en yüksek ortalamaya sahip ölçütün CR ve en düşük ortalamaya sahip ölçütün GE olduğu görülmüştür.

Değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayıları aşağıda yer alan Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9

Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	PD/DD	CR	GE	ENV	ER	HR
PD/DD	1					
CR	-0,22	1				
GE	-0,34	0,07	1			
ENV	-0,29	0,19	0,55	1		
ER	-0,63	0,40	0,56	0,61	1	
HR	-0,29	0,32	0,69	0,65	0,63	1

KSS derecelendirme ölçütleri ile PD/DD arasında sırasıyla -%22, -%34, -%29, -%63 ve -%29 oranında negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır. Tablo 9'a göre PD/DD ile aralarında en yüksek korelasyon katsayısı bulunan KSS derecelendirme ölçütü ER olmuştur. Aynı zamanda KSS derecelendirme ölçütleri kendi aralarında da anlamlı ve pozitif yönlü ilişkilere sahiptir. Bu bağlamda aralarında en yüksek korelasyon katsayısı bulunan KSS derecelendirme ölçütleri sırasıyla HR ile GE (%69), HR ile ENV (%65), HR ile ER (%63) ve ER ile ENV (%61) olarak tespit edilmiştir.

Çalışmada KSS derecelendirme ölçütü olarak seçilen 5 bağımsız değişkenin, PD/DD bağımlı değişkeni üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla panel veri analizinin uygulanabilmesi için sağlanması gereken birtakım varsayımlar bulunmaktadır. Bir zaman serisinin başka bir zaman serisine göre regresyonu hesaplanırken, iki seri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı durumlarda da yüksek bir açıklama düzeyi (R^2) çıkabilmektedir. Bu durum, düzmece veya sahte regresyon olarak ifade edilmektedir. Sahte regresyonun ortaya çıkış nedeni, zaman serileri arasındaki gerçek ilişkiden ziyade aşağıya ya da yukarıya doğru kalıcı bir trend nedeniyle güçlü genel eğilimler göstermelerinden, bir diğer ifade ile zaman serilerinin durağan olmamasından kaynaklanabilmektedir (Gujarati, 2003, s.709). Dolayısıyla zaman serileri arasındaki ilişkinin gerçek mi yoksa sahte mi olduğunu anlayabilmek adına her bir değişken için birim kök testleri yapılarak durağan olup olmadıkları test edilmelidir. Çalışmada, Dickey ve Fuller (1981) tarafından geliştirilen Geliştirilmiş Dickey Fuller (Augmented Dickey ve Fuller – ADF) panel birim kök testi kullanılmıştır. Schwarz bilgi kriteri kullanılarak ADF ile ölçülen panel birim kök testi sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10

Değişkenlere Ait Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	İstatistik	p değeri
PD/DD	552,302	0,0000
CR	605,429	0,0000
GE	471,133	0,0006
ENV	396,549	0,0055
ER	476,296	0,0005
HR	577,709	0,0000

Tablo 10'a göre değişkenler için hesaplanan p değerleri 0,05 kritik değerinden küçük olduğu için seride genel birim kök bulunmamaktadır ve tüm değişkenler düzeyde durağandır.

Modelin hata terimleri arasındaki otokorelasyonun test edilmesi için Durbin Watson istatistiğine bakılmıştır. Otokorelasyonun olmaması yönündeki varsayımın sağlanması için Durbin Watson istatistiğinin 2'ye yakın bir değer alması gerekmektedir (Sarıkovanlık vd., 2020: 50). Çalışmada ilgili istatistik değeri 2,014 olarak bulunmuştur. Bu durum otokorelasyonun olmadığını göstermektedir.

Panel veri analizinde modelin tahmini için rassal etkiler ve sabit ekiler yaklaşımlarından birinin kullanılması gerekmektedir. Rassal ve sabit etkiler tahmincisi arasında seçim yapılabilmesi için Hausman (1978) testi kullanılmaktadır. Hausman testinin boş hipotezi, rassal ve sabit etki model katsayıları arasında sistematik farklılığın olmadığını ifade etmektedir. Yapılan analizde Hausman test istatistiği sonucu $p = 0,0874$ ($p > 0,05$) olarak hesaplanmıştır. Bu durumda, Hausman farklılık hipotezi reddedilmiştir ve çalışmada rassal etkiler yaklaşımı kullanılmıştır.

Varsayımların sağlanmasının ardından modele ait panel veri analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11
Panel Veri Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: PD/DD				
Yıllar: 2013 – 2022				
Yıl Sayısı: 10				
Banka Gözlem Sayısı: 9				
Toplam Gözlem Sayısı: 90				
Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t istatistiği	p değeri
C	-2,535619	1,129771	-2,244365	0,0274**
CR	-0,018918	0,639424	-0,029586	0,9765
GE	-0,475144	0,284281	-1,671390	0,0984*
ENV	0,250432	0,341287	0,733787	0,4651
ER	-2,469439	0,343870	-7,181312	0,0000***
HR	-1,164049	0,363274	-3,204329	0,0019***
R ²	0,481614			
F İstatistiği	15,60825			
P Değeri	0,000000***			

*, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 düzeyinde istatistiki anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 11'de yer alan panel veri analizi sonuçları incelendiğinde, F istatistiğinin 15,60825 ve p değerinin 0,01'ten küçük olması modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Modelin bağımsız değişkenlerini oluşturan KSS derecelendirme ölçütleri bir bütün halinde muhasebe ihtiyatlılığını etkilemektedir. Bu durumda H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Belirlilik katsayısı olan R^2 yaklaşık 0,48 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, modelde yer alan bağımsız değişkenlerdeki değişim bağımlı değişkendeki %48'lik değişimi açıklıyor anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle, bağımlı değişkendeki değişikliğin yaklaşık %48'i bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır. GE, ER ve HR bağımsız değişkenlerine ait p değerlerinin istatistiki açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. ER ve HR ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında %1 düzeyinde negatif yönlü ve GE ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında %10 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, bankaların cinsiyet eşitliğine, çalışan ilişkilerine ve insan haklarına yönelik faaliyetleri güçlendikçe muhasebe ihtiyatlılık

düzeyinin azaldığı söylenebilir. CR ve ENV değişkenlerine ait p değerleri $> 0,10$ olarak hesaplanmıştır ve istatistiki açıdan anlamsızdırlar. Bu nedenle H_{2a} , H_{4a} ve H_{5a} hipotezleri kabul edilirken, H_{1a} ve H_{3a} hipotezleri reddedilmiştir.

Elde edilen sonuçlar genel olarak incelendiğinde, modelde yer alan bağımsız değişkenlerdeki değişimin bağımlı değişkende meydana gelen değişim üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Cinsiyet eşitliği, çalışan ilişkileri ve insan hakları bağımsız değişkenlerinin muhasebe ihtiyatlılığı üzerinde istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir etkiye sahip olduğu, buna karşın toplum ilişkileri ve çevre ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç

İşletmelerin KSS performanslarının ölçümü, 1950'li yıllardan bu yana uluslararası ve ulusal literatürde yer alan tartışmalı bir konudur. Üzerinde fikir birliğine varılmış bir KSS performansı ölçüm tekniği bulunmamakla birlikte KLD endeksinin güncel çalışmalarda yaygın şekilde kullanıldığı görülmektedir. Benzer şekilde muhasebe ihtiyatlılığının göstergesi olarak kullanılacak ölçüm için de birden fazla görüş bulunmaktadır. Ancak literatür genelinde temel düzeyde kabul gören model PD/DD'dir. Bu çalışmada, BİST banka endeksindeki 9 mevduat bankasının 2013-2022 yıllarına ait entegre raporu, faaliyet raporu ve/veya sürdürülebilirlik raporu üzerinden KSS performansına ilişkin derecelendirme ölçütleri ve muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Muhasebe ihtiyatlılığı göstergesi olarak PD/DD, KSS performans göstergeleri olarak toplum ilişkileri, cinsiyet eşitliği, çevre, çalışan ilişkileri ve insan hakları derecelendirme ölçütlerinin kullanımı tercih edilmiştir.

Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi kullanılmıştır. Panel veri analizinin varsayımlarını test etmek amacıyla ADF birim kök testi, Durbin Watson otokorelasyon testi ve Hausman testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, KSS derecelendirme ölçütlerinin bir bütün olarak muhasebe ihtiyatlılığını anlamlı şekilde etkilediğini göstermiştir. KSS derecelendirme ölçütlerinden cinsiyet eşitliği, çalışan ilişkileri ve insan hakları ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında istatistiki olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, KSS ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin raporlanmasına öncülük eden bankalarda ihtiyatlı muhasebe uygulamaları yerine gerçeğe uygun sunum esaslı finansal raporlar hazırlama ve sunma eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışanlar arasında ayrımcılık yapılmasını önlemek ve çalışanları şirket içi fiziksel, ruhsal ve duygusal açıdan kötü muamelelere karşı korumaya yönelik prosedürler, eğitimler ve şikâyet mekanizmaları geliştiren, eşit işe eşit ücret ilkesiyle cinsiyet farkı gözetmeden aynı unvan ve kıdemdeki çalışanların ücretlerini birbirine yakın tutan, orta ve üst kademe yönetici pozisyonunda çalışan kadın ile erkek sayısı arasında dengeli bir dağılım gözetilen, iş sağlığı ve güvenliğine gerekli önemi veren, çalışanlarına bireysel emeklilik ve sendikal haklar konusunda destek olan, azınlık haklarını ve fırsat eşitliğini gözetilen bankaların muhasebe uygulamalarındaki ihtiyatlılık düzeyleri düşüktür.

Çalışmada elde edilen bulgular, Shen vd. (2020) tarafından yapılan analizde yüksek KSS açıklama puanlarına sahip işletmelerde muhasebe ihtiyatlılığının yüksek olduğu yönündeki bulguların tersine bir sonucu ifade etmektedir. Ancak çalışmadan elde edilen cinsiyet eşitliği, çalışan ilişkileri ve insan hakları ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki negatif yönlü ilişki sonucu, Boulhaga, Elbadran ve Elmassri (2023) tarafından 98 Fransız işletmenin KSS açıklama düzeyleri ve muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü olarak tespit edilen sonuç ile paralellik göstermektedir. Buna ek olarak Düzer (2023) tarafından yapılan analizde işletme büyüklüğü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Aras vd. (2010) BİST 100 endeksinde yaptıkları bir araştırmada, işletmelerin büyüklüğü ile KSS performansları arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda, ulusal literatürde işletme büyüklüğü ile KSS performansı arasında pozitif yönlü ve işletme büyüklüğü ile muhasebe ihtiyatlılığı arasında negatif yönlü ilişkilerin tespit edildiği çalışmaların varlığından söz edilebilir. Bu durumda, işletme

büyükliğünün KSS performansını olumlu yönde etkilediği ve böylece dolaylı olarak işletme büyüklüğü ile KSS performansının muhasebe ihtiyatlılığını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. KSS performansı ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki negatif yönlü ilişki, sosyal açıdan sorumlu olan işletmelerin daha düşük bilgi asimetrisi ve çıkar çatışması sorununa sahip olabilmesi ve muhasebe ihtiyatlılığını belirgin şekilde uygulamamayı tercih etmesi ile de açıklanabilir.

Çalışmada gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda KSS performansı ile muhasebe ihtiyatlılığı arasındaki ilişkinin ölçüldüğü uluslararası çalışma sayısının oldukça az olduğu ve ilgili alanda ulusal bir çalışma bulunmadığı görülmüştür. Bu durum, çalışmanın özgün olduğunu ve literatüre katkı sunacağını göstermektedir. KSS performansına ilişkin derecelendirme ölçütlerinin değerlendirilmesi açısından KLD endeksinin ve muhasebe ihtiyatlılığının ölçülmesi için PD/DD oranının tercih edilmesi çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır. Çalışmada KSS derecelendirme ölçütlerine ilişkin gerçekleştirilen değerlendirmelerin belirli düzeyde öznellik içermesi de bir diğer kısıt olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, bankaların KSS performansına ilişkin derecelendirme ölçütlerinin değerlendirilmesi için içerik analizi veya itibar endeksi tekniklerinin ya da uygun sektörlerde zehirli atık envanteri tekniğinin kullanılacağı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Benzer şekilde gelecekteki çalışmalarda muhasebe ihtiyatlılığının ölçülmesi amacıyla PD/DD oranı yerine kazançların asimetrik zamanlılığı veya faaliyet dışı negatif tahakkuklar modelleri de tercih edilebilir. Buna ek olarak, muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisi ölçülecek olan KSS performansı sürdürülebilirlik faaliyetlerinin etkinliği ile desteklenebilir. Bu çalışma, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bünyesinde faaliyet gösteren tüm bankaların çalışma kapsamına dâhil edilmesi ile geliştirilebilir.

Kaynakça

- Adamkaite, J., Streimikiene, D. ve Rudzioniene, K. (2022). The impact of social responsibility on corporate financial performance in the energy sector: Evidence from Lithuania. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(1), 91-104. doi: 10.1002/CSR.2340
- Ağlargöz, O. ve Akgül, A. Y. (2019). Kurumsal sosyal sorumluluk performansı ve uluslararasılaşma düzeyi: Fortune 100 Türkiye işletmeleri kapsamında bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 63-81. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anadoluibfd/issue/49099/626811>
- Akmeşe, K. A. (2015). *Kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması: Türk bankacılık sektöründe bir araştırma*. Adıyaman: İksad Yayınevi.
- Aksoy, Ç. (2013). *Sürdürülebilirlik performansının değerlendirilmesine yönelik ölçek önerisi ve Türkiye'deki işletmelerde uygulanması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alexander, J. G., ve Buchholz, R. A. (1978). Corporate Social responsibility and stock market performance. *Academy of Management Journal*, 21, 479-486. doi: 10.5465/255728
- Aras, G., Aybars, A. ve Kutlu, O. (2010). Investigating the relationship between corporate social responsibility and financial performance in emerging markets. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 59(3), 229-254. doi: 10.1108/17410401011023573
- Ball, R. ve Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 83-128. doi: 10.1016/j.jacceco.2004.04.001
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 3-37. doi: 10.1016/S0165-4101(97)00014-1

- Boulhaga, M., Elbardan, H. ve Elmassri, M. (2023). The effect of internal control and corporate social responsibility on conditional accounting conservatism: Evidence from France. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 34(2), 228-241. doi: 10.1002/jcaf.22605
- Büyükkurt, Ö. F. (2021). Kazançların asimetri zamanlılığı: BİST örneği. *Enderun Dergisi*, 5(2), 88-102. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/enderun/issue/65414/935313>
- Cengiz, S. (2019). Bağımsız denetim kalitesinin muhasebe ihtiyatlılığı üzerindeki etkisi: BİST’te bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ek Sayı, 140-149. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumus/issue/49769/613171>
- Chen, Y-C., Hung, M. ve Wang, Y. (2018). The effect of mandatory CSR disclosure on firm profitability and social externalities: Evidence from China. *Journals of Accounting and Economics*, 65, 169-190. doi: 10.1016/j.jacceco.2017.11.009
- Chung, K. H., Elder, J. ve Kim, J.C. (2010). Corporate governance and liquidity. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 45(2), 265-291. doi: 10.1017/S0022109010000104
- Coelho, R., Jayantilal, S. ve Ferreira, J. J. (2023). The impact of social responsibility on corporate financial performance: A systematic literature review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(4), 1535-1560. doi: 10.1002/CSR.2446
- Çelik, S., Zeytinoğlu, E. ve Akarım, Y. D. (2016). Kurumsal sosyal sorumluluk ve finansal performans arasındaki ilişki: Borsa İstanbul üzerine bir uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(Özel Sayı-1), 439-453. Erişim adresi: <https://www.acarindex.com/pdfs/740205>.
- Demir, Y. ve Konak, F. (2022). Türk bankacılık sektöründe kurumsal sosyal sorumluluk ve firma performansı. *Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-23. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kared/issue/71196/952250>
- Dickey, D. A. ve Fuller, W. A. (1981). *The likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root*. *Econometrica*, 49(4), 1057-1072. <https://doi.org/10.2307/1912517>
- Düzer, M. (2023). Muhasebe ihtiyatlılığı ve sürdürülebilirlik: BIST 100’de bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 100, 39-56. doi: 10.25095/mufad.1319728
- Ertuğrul, A. N. (2014). Geleneksel muhasebeden uluslararası finansal raporlamaya geçişte ihtiyatlılık kavramı. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), 215-227. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/niguiibfd/issue/19754/211465>
- Feltham, G. A. ve Ohlson, J. A. (1995). Valuation and clean surplus accounting for operating and financial activities. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 689-731. Erişim adresi: <https://bpb-us-w2.wpmucdn.com/u.osu.edu/dist/7/36891/files/2017/07/Feltham1995-1knbjq.pdf>
- Givoly, D. ve Hayn, C. (2000). The changing time-series properties of earnings, cash flows, and accruals: Has financial reporting become more conservative? *Journal of Accounting and Economics*, 29(3), 287-320. doi: 10.1016/S0165-4101(00)00024-0
- Gong, Y. ve Ho, K. C. (2018). Corporate social responsibility and managerial short-termism. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 28(5), 604-630. doi: 10.1080/16081625.2018.1540941

- Gör, Y. ve Tekin, B. (2018). Muhafazakâr muhasebe uygulamalarının kurumsallaşmış şirketlerdeki etkisi üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 13-26. Erişim adresi: <https://isarder.org/index.php/isarder/article/view/557>
- Griffin, J.J., ve Mahon, J. F. (1997). The Corporate social performance and corporate financial performance debate: Twenty-five years of incomparable research. *Business & Society*, 36(5), 5-31. Erişim adresi: <https://ssrn.com/abstract=2267176>
- Gujarati, D. N. (2003). *Basic econometrics*. USA: McGraw-Hill Higher Education, 4. Baskı.
- Gülhan, O. ve Karaarslan, S. (2020). Türkiye’de kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi ve ihtiyatlı muhasebe ilişkisi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(1), 93-113. doi: 10.29067/muvu.619198
- Han, J-J., Kim, H. J. ve Yu, J. (2016). Empirical study on relationships between corporate social responsibility and financial performance in Korea. *Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility*, 12(1), 61-76. doi: 10.1186/s41180-016-0002-3
- Hansen, J. C., Hong, K. P. ve Park, S. H. (2018). Accounting conservatism: A life cycle perspective. *Advances in Accounting*, 40, 76-88. doi: 10.1016/j.adiac.2017.10.001
- Hausman, J. A. (1978). *Specification tests in econometrics*. *Econometrica*, 46(6), 1251-1271. <https://doi.org/10.2307/1913827>
- Hu, J., Li, Y. A. ve Zhang, F. (2014). Does accounting conservatism improve the corporate information environment? *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 23(1), 32-43. doi: 10.1016/j.intaccudtax.2014.02.003
- Huang, X. ve Watson, L. (2015). Corporate social responsibility research in accounting. *Journal of Accounting Literature*, 34, 1-16. doi: 10.1016/j.acclit.2015.03.001
- Igalens, J. ve Gond, J-P. (2005). Measuring corporate social performance in France: A critical and empirical analysis of are data. *Journal of Business Ethics*, 56 (2), 131-148. doi: 10.1007/s10551-004-3529-7
- Kaya, İ. ve Akbulut, D. H. (2021). Accounting conservatism and sustainability reporting in changing times: Evidence from Turkish banking industry. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(Özel Sayı), 1-23. doi: 10.31460/mbdd.841329
- Kaya, U. ve Yazan, Ö. (2017). Kurumsal sosyal sorumluluk- kazanç yönetimi ve finansal performans ilişkisi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 51, 15-40. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdbakis/issue/63893/967153>
- Kim, Y., Park, M. S. ve Wier, B. (2012). Is earnings quality associated with corporate social responsibility? *The Accounting Review*, 87(3), 761-796. doi: 10.2308/accr-10209
- Labella, R., Gargouri, R. M. ve Francoeur, C. (2010). Ethics, diversity management, and financial reporting. *Journal of Business Ethics*, 93, 335-353. doi: 10.1007/A10551-009-0225-7.
- Lara, J. M. G., Osma, B. G. ve Penalva, F. (2009). The economic determinants of conditional conservatism. *Journal of Business Finance & Accounting*, 36(3-4), 336-372. doi: 10.1111/j.1468-5957.2008.02122.x
- Mohr, L. A., Webb, D. J. ve Harris, K. E. (2001). Do consumers expect companies to be socially responsible? The impact of corporate social responsibility on buying behavior. *The Journal of Consumer Affairs*, 35(1), 45-72. doi: 10.1111/j.1745-6606.2001.tb00102.x

- Moskowitz, M. (1972). Choosing socially responsible stocks. *Business & Society Review*, 1, 71-75. Erişim adresi: <https://www.scribd.com/document/47258552/Choosing-socially-responsible-stocks-Moskowitz-1972>
- Özbay, D. ve Selvi, Y. (2014). Kurumsal itibarın ölçümü: Bir model önerisi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(76), 1-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuiieyd/issue/9207/115587>
- Penman, S. H. ve Zhang, X-J. (2002). Accounting conservatism, the quality of earnings, and stock returns. *The Accounting Review*, 77(2), 237-264. doi: 10.2308/accr.2002.77.2.237
- Roychowdhury, S. ve Watts, R. L. (2007). Asymmetric timeliness of earnings, market-to-book, and conservatism in financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 44(1-2), 2-31. doi: 10.1016/j.jacceco.2006.12.003
- Prahalad, C. K. ve Hamel, G. (1994). Strategy as a field of study: Why search for a new paradigm? *Strategic Management Journal*, 15, 5-16. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/2486873>.
- Prior, D., Tribo, J. A. ve Surroca, J. (2008). Are socially responsible managers really ethical? Exploring the relationship between earnings management and corporate social responsibility. *Corporate Governance An International Review*, 16(3), 160-177. doi: 10.1111/j.1467-8683.2008.00678.x
- Sarıkaya, M. ve Akarca, Y. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Ölçüm Teknikleri. *Denetim*, 8, 60-67. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/denetisim/issue/22473/240391>
- Sarıkovanlık, V., Koy, A., Akkaya, M., Yıldırım, H. H. ve Kantar, L. (2020), *Finans biliminde ekonometri uygulamaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Shen, X., Ho, K-C., Yang, L. ve Wang, L. F-S. (2021). Corporate social responsibility, market reaction and accounting conservatism. *Kybernetes*, 50(6), 1837-1872. doi: 10.1108/K-01-2020-0043
- Shroff, N., Sun, A. X., White, H. D. ve Zhan, W. (2013). Voluntary disclosure and information asymmetry: evidence from the 2005 securities offering reform. *Journal of Accounting Research*, 51(5), 1299-1345. doi: 10.1111/1475-679X.12022
- Turban, D. B. ve Greening, D. W. (1996). Corporate social performance and organizational attractiveness to prospective employees. *Academy of Management Journal*, 40(3), 658-672. doi: 10.2307/257057
- Türkoğlu, K. ve Bekçi, İ. (2023). İşletmelerin finansal performansı üzerine muhafazakâr muhasebenin etkisi: BİST’te bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 479-498. doi: .25287/ohuiibf.1209194
- Waddock, S. A. ve Graves, S. B. (1997). The corporate social performance-financial performance link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303-319. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/3088143>
- Vance, S. (1975). Are socially responsible corporations good investment risks? *Managerial Review*, 64, 18-24. Erişim adresi: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1508022>

Extended Abstract

Purpose

This study aims to measure the impact of deposit banks' corporate social responsibility performance on accounting conservatism. It was based on the expectation that there would be a negative relationship between deposit banks' corporate social responsibility performances and accounting conservatism levels.

Design and Methodology

This article consists of a research study. The method of the study is panel data analysis. The universe of the study is banks, and the sample of the study is the banks in the BIST bank index. Current reports presenting the banks' corporate social responsibility (CSR) activities included in the study were examined. PD/DD data were obtained from the Finnet 2000 Plus program. The data used in the study consists of data between 2013 and 2022. The Market Value/Book Value ratio was used as an indicator of accounting conservatism, and community relations, gender equality, environment, employee relations, and human rights criteria were used within the scope of the Kinder, Lydenber, and Domini index as CSR performance. In the evaluations made for the relevant criteria, medium-level activities were given 1-point, strong activities were given 2 points, medium-level problems were given -1 point, and strong problems were given -2 points. If no data that could be considered effective or a problem was found for the relevant criterion during the examinations, 0 points were given.

The hypotheses of the study were created as follows.

H₁: CSR measures as a whole significantly affect accounting conservatism.

H_{1a}: Community relations CSR criterion negatively and significantly affects accounting conservatism.

H_{2a}: Gender equality CSR criterion negatively and significantly affects accounting prudence.

H_{3a}: Environmental CSR criterion affects accounting conservatism negatively and significantly.

H_{4a}: Employee relations CSR criterion negatively and significantly affects accounting conservatism.

H_{5a}: Human rights CSR criterion negatively and significantly affects accounting conservatism.

Findings

The study tested the assumptions of descriptive statistics, correlation, and panel data analysis. Durbin-Watson statistics were used to test the autocorrelation between the error terms of the model. To ensure the assumption of no autocorrelation, the Durbin-Watson statistic must take a value of 2 or close to 2. In the study, the relevant statistical value was found to be 2.014. In this study, the Augmented Dickey and Fuller (ADF) panel unit root test developed by Dickey and Fuller (1981) is used. According to the results of the panel unit root test measured by ADF using the Schwarz information criterion, since the calculated p values are smaller than the critical value of 0.05, there is no general unit root in the series and all variables are stationary at level.

According to the results of panel data analysis are examined, the fact that the F statistic is 15.60825 and the p-value is less than 0.01 shows that the model is significant. The coefficient of determination, R^2 , was calculated as approximately 0.48. This result means that the change in the independent variables in the model explains 48% of the change in the dependent variable. In other words, approximately 48% of the change in the dependent variable is explained by the independent variables. In this case, hypothesis H₁ is accepted. It is seen that the p-values of the independent variables GE, ER, and HR are statistically significant. The coefficients of all three variables are negative. Accordingly, it can be said that as banks' activities towards gender equality,

employee relations, and human rights become stronger, the level of accounting prudence decreases. The p-values of CR and ENV variables > are calculated as 0.10 and are statistically insignificant. Therefore, hypotheses H_{2a}, H_{4a} and H_{5a} are accepted, while hypotheses H_{1a} and H_{3a} are rejected.

Research Limitations

The limitations of the study include the choice of the KLD index for the evaluation of CSR performance rating criteria and the PD/DD ratio for the measurement of accounting prudence. Another limitation of the study is that the evaluations of CSR rating criteria contain a certain level of subjectivity.

Implications (Theoretical, Practical, and Social)

Studies can be carried out using content analysis reputation index techniques, or toxic waste inventory techniques in appropriate sectors, to evaluate the rating criteria regarding the CSR performance of banks. Similarly, in future studies, asymmetric timeliness of earnings or non-operational negative accruals models may be preferred instead of PD/DD to measure accounting conservatism. This study can be improved by including all banks operating within the scope of the Banking Regulation and Supervision Agency.

Originality/Value

As a result of the literature review carried out in the study, it was seen that the number of international studies measuring the relationship between CSR performance and accounting prudence is quite low and there is no national study in the relevant field. This shows that the study is original and will contribute to the literature.

Araştırmacı Katkısı: İrem ÖZCAN (%100).